

njegove poskuse Strekelj, medtem ko je vrsta drugih zapisovalcev videla v ljudski pesmi zgolj besedno umetnino. Kakor Arnim in Brentano, le pozneje, so nekateri tudi pri nas skušali pesmim »vrniti prvotno lepoto«, jih očistiti navlake, ki se je nabrala skozi stoletja, skratka, jih obnoviti, popraviti. Strekelj je tem popravkom verjel in celo v našem času so veljali za zapise, ki morejo biti podlaga daljnosežnim sklepanjem o obliki slovenske ljudske pesmi. Šele ob najnovejših etnomuzikoloških dognanjih je postalo jasno, kakšno škodo so nam prizadejali popravjalci s preveliko puristično vneto. Skoda je deloma nepopravljiva, ker za prenekatero primere žal nimamo nobenih sodobnih izvornih zapisov, niti besedila niti melodije, tako da nikoli ne bomo zvedeli, kako so jih naši predniki peli. Kljub temu ne kaže izgubiti poguma, ampak se po vzoru Stockmanna ob morebitnem pripravljanju druge izdaje Streklja ali podobne velike zbirke potrudili poiskati našim starim baladam pripadajoče napeve, če že ne prav iz časa prvega zapisa teksta, pa vsaj pozneje. Terenska raziskovanja zadnjih let pri nas kažejo, da marsikatera melodija v našem ljudstvu še ni povsem pozabljena.

Zmaga Kumer

Martti Haavio, Essais folkloriques. — Studia fennica. Revue de Linguistique et d'Ethnologie finnoises, tome VIII. Helsinki 1959.

Ova je knjiga »Studia fennica« posvečena uglednom i zaslužnom finskom naučenjaku Martti Haavio, poznatom po folklorskim studijama daleko preko granica Finske. Nakon što je poslije profesure na sveučilištu u Helsinki prešao u Finsku akademiju nauka i doživio u najintenzivnijoj djelatnosti 1959. šezdesetu godišnjicu života, počašćen je i ovim darom, koji mu daju zajedničkim silama Suomalainen kirjallisuuden seura (Finsko književno društvo) i tiskarsko poduzeće Werner Söderström Osakeyhtiö.

Svih ovdje odabranih 12 folklorskih studija odnosno eseja objavljeno je u stranim jezicima (francuski, njemački i engleski) i tako učinjeno pristupnim širem krugu interesenata, kojima finski jezik nije pristupan. Grupirani su u 5 grupa: Fortune et génie — Lieux de culte — Esprit errant — Naissance du chant-Métaphore et topos. — Svojom velikom i mnogostranom erudicijom M. Haavio umije i prividno neznatnije folklorske teme pokazati u njihovoj stvarnoj važnosti. Pojedininim naoko prostorno organiziranim pojavama (napose specifično finskim odnosno ugro-finskim), koje mu služe kao ishodište raspravljanja, on umije dati mnogo širi horizont i značenje privučenim paralelama sa mnogo strana — i iz spisa klasičke starine, i iz srednjega vijeka, iz predaja različitih kultura gotovo svih pet kontinenata, a dakako u prvom redu evropskih naroda. Tako već u prvom po redu esaju o Horacijevu stihu »Post equitem sedet atra Cura« vrlo široko zahvata vjerovanja o sreći i nesreći (sudbini) i njihovoj neizbježnosti; a na str. 12. i 15. osobito naglašava značajne pojave ove vrste kod slavenskih naroda (*sudbinu, dolju, goru*, u polj. demona *iskrzyckoga* — ali ne spominjući na žalost sreću, osim iz Potebnje, toliko zastupanu kod južnih Slavena, a u nekoliko slučajeva i u stručnoj literaturi obradenu); zaključuje, da je Horacije morao imati pred očima neku pučku predodžbu o biću, koje kao sudbina stalno stoji za čovjekom. — I tako redom u priložima »Leane to a good stree, and it will shadow thee«, »Heilige Bäume«, »Eine karelische Hekatombe«, »Der Seelenvogel«, o finskim čas šumskim čas drukčijim duhovima »Liekki« i »Ihtiriekko«, pa o vjerovanjima o opasnim prijelazima preko voda i nekrštenoj djeci-lutalicama »A running stream they dare not cross«, o motivu zadavanja pitanja-zagonetaka u poznatim narodnim poetskim tvorbama pod napisom »Das Problem und seine Lösung« s paralelama pjesama i pripovjedaka sa različitih strana a uz jednu finsku pjesmu te vrste i s ekskurzom o hagadi pa zaglavkom o problemu postanja pripovjedaka i pjesama sa zadavanjem zagonetaka uopće, dalje o motivu Hero

i Leander u većem radu pod napisom »Man as the Infriger on God's Domain« i u posljednjem odsjeku knjige o »Le char de la muse« i o izopačenom svijetu »The Upside-down World«.

Na kraju je potpuna bibliografija radova Martti Haavio od 1920 — 1959.

Milovan Gavazzi

Michał Federowski, Lud bialoruski — Warszawa (Państwowe wydawnictwo naukowe — Zakład słowianoznawstwa Polskiej akademii nauk), tom V (1958), 919 str., tom VI (1960), 596 str.

Ovom djelu, u cijelom slavenskom naučnom svijetu negda dobro znanom, nije sudbina bila vrlo sklona. Počelo se objelodanjivati još 1897. (prvi svezak s vjerovanjima), nastavilo 1902. i 1903. (drugi i treći svezak s pripovjednom poezijom) da se iza duga prekida tek 1955. izda dalji svezak (s poslovicama, uzrečicama, šalama i zagonetkama) — sada napokon ovaj peti i šesti. I ove je međutim ipak još dospio prirediti za štampu sam pok. Federowski (umro 1925.).

Sadržaj ovih dvaju svezaka, kao i onaj predidućih, nije bitno važan samo za folkloristiku Bjelorusa i njihovih susjeda, kako u pogledu melodike, tekstova pjesama, njihove funkcije, značaja i t. d. nego se tu nalaze na mnogo stranica i tekstovi, koji pobuđuju posebnu pažnju, jer izazivaju poredbe s brojnim neobično sličnima u ostalih, pa upravo i nekih južnih Slavena. Dovoljan će biti samo jedan sitan primjer između takvih slučajeva u ova dva sveska: U par varijanti neke pjesme prvi je stih »Mala, tonka kanapielka« — upravo onaj, kakav i u nekim hrvatskim kajkavskim popijevkama »Tanka, mala konoplica«. Ako se i razilaze po sadržaju dalji tekstovi na obje strane, teško bi se bilo pomiriti s mišlju, da su ti gotovo istovetni stihovi baš slučajno takvi nastali nezavisno jedan od drugoga na obje (danas tako udaljene) strane u Bjelorusa i kajkavskih Hrvata — i to upravo kao početni stihovi (a u oba slučaja k tome još u pjesmama obrednog značaja)! Da i ostali takvi slučajevi (pače cijelih većih odlomaka pjesama), koji se mogu naći napose u V. tomu, nisu samo slučajna podudaranja, pokazuje uvijek dublja poredbena analiza — a napose to, što se radi na obje strane većinom upravo o popijevkama obrednoga značaja (jurjevskim, uskršnjim, koledama).

U ova su dva toma objelodanjene popijevke ljubavne, obredne, vjerske, vojničke, šaljive, lascivne i t. d. (u rasporedu, koji im je jamačno dao već sam Federowski, no koji danas ne bi mogao zadovoljiti, jer je nužno ponešto šablonski). Redakciju je izvršio poseban odbor s A. Obreškom-Jabłońskom na čelu, uz J. Damrosza, S. Glinku, H. Kozarewsku i J. Szczęwowskoga (kao muzikologa). Posljednji, sedmi svezak ovoga dragocjenog djela ima sadržavati indekse, kartu, različna objašnjenja (i tu će jamačno biti objašnjene na pr. vidne jezične razlike, koje se mogu često primijetiti među tekstom, potpisanim pod samu melodiju, i tekstom same čitave pjesme, odštampanim dalje iza melodije — a koje bi inače mogle staviti u nemalu nepriliku jezikoslovca, proučavača jezika ove poezije Bjelorusa, u glavnom zapadnih, iz različitih dosta brojnih naselja).

Gledajući cjelinu ovoga dragocjenog djela, jedva se može s dovoljno pohvale ocijeniti taj sadašnji pothvat najviših poljskih naučnih foruma, da se dostojno završi životno djelo M. Federowskoga (sa značajnim njegovim podnaslovom »Materiały do etnografii słowiańskiej, zgromadzone w latach 1877—1905). Pothvat, koji se u Poljskoj sprema da bude i nadmašen u zasnovanom ponovnom izdanju cjelokupnih etnografskih spisa O. Kolberga (t. j. u glavnom njegova dragocjenog »Luda« — s dopunama još neobjelodanjenih svezaka), a koji će bez sumnje biti pozdravljen u čitavom slavenskom etnografsko-folklorskom svijetu.

Milovan Gavazzi